

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl žemės ūkio ir amatų – naudingo derinio kaimo vietovėms (nuomonė savo iniciatyva)

(2012/C 143/07)

Pranešėjas **Adalbert KIENLE**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2011 m. rugsėjo 22 d. plenarinėje sesijoje nusprendė savo iniciatyva parengti nuomonę dėl

Žemės ūkio ir amatų – naudingo derinio kaimo vietovėms (NAT) (nuomonė savo iniciatyva).

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2012 m. sausio 20 d. priėmė savo nuomonę.

478-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2012 m. vasario 22–23 d. (vasario 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 184 nariams balsavus už ir 8 – susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1 Šios savo iniciatyva parengtos EESRK nuomonės tikslas – suteikti postūmį Europos Komisijai, Europos Parlamentui ir Tarybai formuojant visų pirma su BŽŪP antruoju ramsčiu ir struktūrinių fondų tolesniu plėtojimu 2014–2020 m. laikotarpiu susijusią politiką. Nuomone savo iniciatyva siekiama prisidėti prie strategijos „Europa 2020“ įgyvendinimo ir pateikti konkrečių pasiūlymų dėl būsimo Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) ir ES struktūrinių fondų finansavimo bei kitų ES taisyklių. Šis aiškus regionalizmo arba regioninių vertės grandinių pripažinimas pilietinės visuomenės organizacijoms, atstovaujančioms žemės ūkio ir amatų sektoriams, yra akivaizdi parama jų veiklai. Kartu EESRK tikisi savo nuomone paskatinti diskusijas nacionaliniu lygmeniu.

1.2 Atsižvelgdamas į 2011 m. spalio 5 ir 12 d. Europos Komisijos pateiktus pasiūlymus dėl teisės aktų dėl 2014–2020 m. finansavimo laikotarpio, EESRK pateikia rekomendacijas dėl EŽŪFKP ir struktūrinių fondų finansavimo.

1.2.1 Reikėtų išplėsti ir tinkamai įvertinti iš EŽŪFKP mažosioms ir vidutinėms įmonėms teikiamą paramą investicijoms siekiant regioninio kaimo vietovių įmonių, visų pirma amatų ir žemės ūkio, bendradarbiavimo. Šiuo tikslu reikėtų vietos lygmeniu inicijuoti ir remti regioninius komunikacijos ir verslo mentorijų tinklus.

1.2.2 EŽŪFKP srityje vykdomos ES prižiūrimos vietos iniciatyvos ir struktūrinių fondų iniciatyvos yra labai svarbios remiant regioninę amatų, žemės ūkio, turizmo ir prekybos veiklą. Tačiau taikant šias paramos iniciatyvas pirmenybę reikėtų teikti ekonominių ir socialinių partnerių interesams.

1.2.3 Reikia nuolat remti MVĮ žinių, informacijos ir inovacijų perdavimą ir tokiu būdu skatinti užimtumą kaimo vietovėse ir remti išteklius bei klimatą tausojančią ekonominę veiklą. Negalima pamiršti tradicinių žinių ir patirties, veikia juos reikėtų saugoti ir naudoti kaip vertingą išteklių.

1.2.4 Regioninės vertės grandinės atveria amatams, žemės ūkiui, prekybai ir visai kaimo ekonomikai dideles ateities perspektyvas. Tam reikėtų skirti ypatingą dėmesį, visų pirma siekiant regioninių bendrųjų prekės ženklų ir bendro perdirbimo ir rinkodaros.

1.2.5 Amatų ir žemės ūkio įmonėms būtina verslui pakankamai palanki infrastruktūra. Ypač struktūriniai fondai šiuo tikslu turi sukurti tam prielaidas, pavyzdžiui, užtikrindami lankstų regioninį finansavimą.

2. Įžanga

2.1 Žemės ūkio ir amatų sektoriai, kuriuose vyrauja mažosios ir vidutinės įmonės, įvairiais būdais formuoja kaimo vietovių ekonomiką ir didele dalimi užtikrina paslaugų struktūrų išsaugojimą ir visuomeninį gyvenimą kaimuose ir miesteliuose.

2.2 Atsižvelgiant į būsimą ES paramos kaimo vietovėms 2014–2020 m. laikotarpiu vystymą, šia savo iniciatyva priimta nuomone Komitetas siekia padėti atskleisti žemės ūkio ir amatų pridėtinės vertės potencialą kaimo vietovėse. To imtis paskatino Komisijos pasiūlymai dėl teisės aktų dėl BŽŪP ir sanglaudos politikos po 2013 m. Be kitų dalykų juose plečiama EŽŪFKP parama, ją taikant ir mažosioms įmonėms, t. y. visoms įmonėms kaimo vietovėse, o tai didelis pokytis. Žinių ir kompetencijos perdavimo srityje šia nuomone savo iniciatyva

siekama paskatinti diskusijas Europoje apie pažangų, integracinį ir tvarų augimą. Be to, svarbu pagerinti sąlygas, kad integracinės ir tarpsektorinės priemonės turėtų ilgalaikį poveikį gyvenimo kokybei ir ekonominiam potencialui kaimo vietovėse ir mažėjant gyventojų skaičiui išsaugotų paslaugų teikimo struktūras. Kartu nuomone savo iniciatyva siekiama prisidėti prie viešos diskusijos, kaip spręsti su demografiniais pokyčiais susijusias problemas, ir paskatinti nacionalines diskusijas apie kaimo vietovių konkurencingumo ir gyvybingumo užtikrinimą.

3. Dabartinė padėtis

3.1 Dėl savo ekonominės veiklos ir socialinio angažotumo kaimo vietovėse įsikūrusios ir įsitvirtinusios mažosios ir vidutinės amatų ir žemės ūkio įmonės turi dideles galimybes sustiprinti esamą ekonominę ir socialinę struktūrą ir įveikti būsimus iššūkius. Jos taip pat daro tiesioginį poveikį gyvenimo kokybei, o jų gaminami produktai ir teikiamos paslaugos padeda kurti regiono identitetą. Jos padeda išsaugoti pagrindines tradicijas ir kartu yra novatoriškos. Amatai ir žemės ūkis užtikrina modernumą ir tvarumą, kokybiškus produktus, aprūpinimą energija, tvarią aplinkos ir gamtos apsaugą ir kultūros paveldo išsaugojimą. Amatininkai ir ūkininkai yra aukštos kvalifikacijos, jie dirba savo pačių iniciatyva ir puikiai geba prisitaikyti ir mokytis naujų dalykų. Šios savybės yra daugelio kaimo vietovėse ir miesteliuose sėkmingai taikomų ekonominių ir socialinių modelių pagrindas.

3.2 Beveik visuose ES kaimo regionuose dar yra daug neišnaudotų galimybių amatų ir žemės ūkio sektoriams kurti pridėtinę vertę. Šis potencialas glūdi regioniniame ir tarpregioniniame bendradarbiavime tokiose srityse kaip gamyba, perdirbimas ir rinkodara. Ne visos galimybės išnaudotos kalbant ir apie sąžiningą veiklos vykdytojų konkurenciją ir vienodą moterų ir vyrų dalyvavimą.

3.3 Kaimo vietovių struktūra ES labai skiriasi. Vieni kaimo regionai yra labai turtingi, nedarbo lygis juose mažas, o augimas tvarus, kituose regionuose gausu ekonominių, su gyventojų mažėjimu ir senėjimu susijusių problemų. Be to, priimtiniu atstumu nėra profesinio mokymosi ir tobulinimosi galimybių. Kyla pavojus, kad atsirastų atotrūkis tarp socialinės ir ekonominės raidos ir infrastruktūros standartų.

3.4 Ypač vyresnio amžiaus žmonėms svarbu, kad atstumai būtų nedideli, o pagrindinės paslaugos būtų lengvai pasiekiamos, tuo tarpu jauniems žmonėms reikalinga gerai veikianti bazinė infrastruktūra, pavyzdžiui, internetas, vaikų darželiai ir pradinės mokyklos. Dėl kintančios demografinės padėties būtina iš esmės keisti kaimo infrastruktūrą ir viešąsias paslaugas. Siekiant įveikti šiuos iššūkius dažnai nepakankamai išnaudojama kaimo vietovėse įsikūrusių mažųjų ir vidutinių įmonių kompetencija. Socialiai atsakingos ir vietos lygmeniu aktyvios žemės ūkio ir amatų įmonės labai padeda integruoti į visuomenę asmenis su negalia.

3.5 Kad pavieniui ar kartu dirbančių amatininkų, ūkininkų ir kitų regioninių ekonominių partnerių veikla būtų sėkminga, vietos lygmeniu reikalingas spartusis internetas. Deja, dažnai plačiajuosčio ryšio skverbti, ypač kaimo vietovėse, yra nepakankama.

3.6 Visuomenės diskusijose vis dažniau aptariamas regionalizmas, kuris yra atsakomybe ir vertybėmis grindžiamas visuomenės išraiška ir tvarios ekonominės veiklos bei sambūvio prielaida. Tačiau dažnai regionuose trūksta būtino postūmio arba nepakankamai skatinama išnaudoti regionų pridėtinės vertės kūrimo potencialą. Regione įsisteigę verslininkai dažnai nebendruoja tarpusavyje arba nepakankamai bendruoja.

3.7 Amatų ir žemės ūkio sektoriams vis sunkiau užtikrinti geresnę išteklių ir klimato apsaugą. Efektyvi išteklių ir klimato apsauga yra labai svarbi tiek amatams, tiek žemės ūkiui, kai kalbama apie į ateitį orientuotas įmonių strategijas. Abiem sektoriams bendradarbiaujant kaimo vietovės gali iš esmės prisidėti įveikiant iššūkius, su kuriais susiduria visa visuomenė.

4. Tikslai

4.1 EESRK nuomone, būtina, kad Europos institucijos ir valstybių narių vyriausybės ir valdžios institucijos labiau pripažintų amatų ir žemės ūkio potencialą, imtųsi politinių veiksmų ir padėtų išsaugoti kaimo regionų perspektyvumą.

4.2 EESRK tvirtai pasisako už viso amatų ir žemės ūkio pridėtinės vertės kūrimo potencialo išnaudojimą:

- turėtų būti kuriamos arba stiprinamos bendros žemės ūkio ir amatų bei kitų sektorių, pavyzdžiui, prekybos, turizmo, sveikatos arba miškininkystės, regioninės vertės grandinės; šiuo tikslu reikėtų sudaryti sąžiningos konkurencijos sąlygas ir sukurti struktūras, kad regione įsikūrusios MVĮ leistų geriau išnaudoti ekonominį regiono potencialą,
- reikėtų remti MVĮ išsaugojimą, įvairinimą, naujų įmonių steigimą ir tolesnį vystymą kaimo vietovėse, taip pat ekonominį sektorių bendradarbiavimą,
- siekiant geriau remti mažas įmones kaimo vietovėse, reikėtų sukurti lengvai prieinamas paramos ekonominei veiklai, inovacijoms ir gebėjimams ugdyti programas; visuose

Europos regionuose svarbu sudaryti pakankamai galimybių mokytis ir kelti kvalifikaciją, taip pat užtikrinti praktinių žinių apie priešakines technologijas perdavimą,

- svarbu, kad vietiniai amatininkai ir ūkininkai moksleivius supažindintų su tradiciniais ir šiuolaikiniais gamybos būdais ir kad moksleiviai pajustų nepriklausomo ir savarankiško darbo vertę,
- regioninių maisto produktų ir kitų regioninių žaliavų gamyba, perdirbimas ir rinkodara visada turėtų derėti su specifiniais regiono poreikiais ir ypatumais; atitinkamai reikėtų remti kokybės užtikrinimo sistemas ir prekės ženklo kūrimą bei rinkodarą,
- svarbu, kad būtų remiama išteklius ir klimatą tausojanti ekonominė veikla,
- kaimo vietovėse būtina užtikrinti ir gerinti viešąsias paslaugas, infrastruktūrą ir visuomeninį gyvenimą,
- norint išnaudoti MVĮ pridėtinės vertės kūrimo potencialą kaimo vietovėse, būtina remti šiuolaikinių plačiajuosčio ryšio tinklų skvarbą,
- svarbu suprasti, kad decentralizuotos aprūpinimo energija sistemos ir efektyvaus energijos vartojimo priemonės yra didelis pridėtinės vertės kūrimo potencialas,
- atsižvelgiant į rimtus demografinių pokyčių keliamus iššūkius, būtina išlaikyti kvalifikuotus specialistus kaimo vietovėse ir skatinti juos dirbti perspektyvų darbą amatų ir žemės ūkio įmonėse,
- ypač svarbu skatinti institucijas, organizacijas ir įmones kaimo vietovėse, visų pirma žemės ūkio ir amatų, aktyviau dalyvauti pilietinės visuomenės dialoge ir bendradarbiauti ekonominėje veikloje, taip pat mokytis iš turimų gerų pavyzdžių.

4.3 Siekdamas, kad ateityje būtų geriau išnaudojamas šis regiono įmonių partnerystės potencialas, EESRK ypač norėtų pabrėžti šiuos tris paramos tikslus:

4.3.1 Regionalizmas ir pridėtinės vertės kūrimas

Pagrindinis žemės ūkio ir amatų potencialas glūdi šių sektorių vietos ir regionų matmenyje, kuris globalizuotame pasaulyje tampa ypač svarbus. Dažniausiai aktualias problemas galima išspręsti vietos lygmeniu. Todėl vis svarbesnis vaidmuo tenka regioninių vertės grandinių plėtojimui. Daugelyje regionų žemės ūkio ir amatų sektoriai, kurie vartotojams šiose vietovėse sukuria svarbią pridėtinę vertę, tradiciškai yra glaudžiai susiję ir bendradarbiauja, ypač maisto produktų srityje. Galima rasti daug gerų pavyzdžių, kuriuos reikia stengtis plėtoti ir skleisti kituose regionuose. Tai taip pat turėtų būti pavyzdys kitiems gamybos ir paslaugų sektoriams, pavyzdžiui, medienos apdirbimo ir kaimo turizmo. Kartu toks bendradarbiavimas gali padėti išsaugoti vietines viešąsias paslaugas ir sumažinti transporto srautus, taigi prisidėti prie klimato apsaugos.

Svarbiems kaimo vietovių subjektams intensyviau bendradarbiaujant vertės grandinėje, būtų galima maisto produktų gamybą ir rinkodarą pritaikyti prie konkrečių regioninių sąlygų ir ypatumų ir sukurti unikalų vietos identitetą. Regioninių bendrųjų prekės ženklų plėtojimas siekiant produktus bendrai parduoti, atitinka vis didėjančius vartotojų reikalavimus produktų kokybei ir kilmei. Amatininkų kaip ir maisto produktams turėtų būti įvesti kokybės ir kilmės ženklai.

4.3.2 Energija ir žaliavos

Ateityje Europoje gerokai išaugs decentralizuotų aprūpinimo energija sistemų diegimo ir energijos taupymo priemonių kaimo vietovėse svarba, o tai yra puiki sritis amatų ir žemės ūkio sektoriams bendradarbiauti. Teigiamas atsinaujinančiosios energijos ir atsinaujinančiųjų žaliavų ekologiškos energijos balansas bus sukurtas tik tuo atveju, kai jos bus perdirbamos regionuose, kuriuose yra gaminamos. Tam reikalingi vietiniai ekspertai.

Kita perspektyvi regioninio bendradarbiavimo sritis – atsinaujinančiųjų žaliavų ir medžiagų gamyba, perdirbimas ir rinkodara.

4.3.3 Kvalifikuotos darbo jėgos išsaugojimas

Dėl demografinių pokyčių ir pastebimo asmenų persikėlimo iš atokių kaimo vietovių į aglomeracijas žemės ūkio ir amatų įmonėms tampa vis sunkiau pritraukti aukštos kvalifikacijos specialistus⁽¹⁾. Kaip nurodyta kitoje EESRK nuomonėje, ypatingą dėmesį reikia skirti moterų užimtumui⁽²⁾. Netvirti vietos pasirinkimo veiksniai, pavyzdžiui, gyvenimo kokybės, taip pat būsto, švietimo, laisvalaikio ir kultūros pasiūla, visų pirma pasiūlymai jaunoms šeimoms, turi būti pagerinti siekiant užtikrinti ilgalaikį vietos gyvybingumą. Ekonominių partnerių pastangos iš anksto informuoti moksleivius ir jaunuolius apie

(1) CESE 1704/2007, OL C 120, 2008 5 16, p. 47.

(2) CESE 1175/2011, OL C 318, 2011 10 29, p. 43.

perspektyvias profesijas amatų ir žemės ūkio sektoriuose turi būti remiamos politinėmis priemonėmis per darbo biržas ir valstybines švietimo įstaigas. Šias profesijas įgiję asmenys gali labai greitai įsidarbinti ir ši galimybė yra ypač svarbi, kai reikia prisitaikyti prie naujų darbo rinkos iššūkių ⁽³⁾.

5. Priemonės

5.1 Siekiant pirmiau minėtų tikslų, EESRK nuomone, būtina remtis strategija „Europa 2020“ pažangiam, integruotam ir tvariam augimui skatinti, atitinkamai atsižvelgti į paramą kaimo vietovėms pagal EŽŪFKP, įskaitant jo šešis paramos prioritetus, ir struktūrinius fondus ir taikant integruotus politinius metodus daryti ilgalaikį poveikį gyvenimo kokybei ir ekonominiam potencialui kaimo vietovėse. Tarpsektoriniai veiksmai, grindžiami keleto fondų taikymu, padėtų plėtoti bendras pridėtinės vertės grandines, mažinti kaimo vietoves paliekančių asmenų skaičių ir išsaugoti viešąsias paslaugas kaimo vietovėse, taigi, šie veiksmai būtų naudingi visoms vietinėms įmonėms ir gyventojų grupėms.

5.2 EESRK nuomone, formuojant būsimą ES struktūrinę politiką kaimo vietovėms reikia imtis konkrečių veiksmų:

- skatinti investicijas į kaimo vietovėse įsikūrusių MVĮ įvairinimą, naujų įmonių steigimą, veiklos perdavimą ir tolesnį vystymą,
- propaguoti ir inicijuoti tarpšakinį bendradarbiavimą ir platformas (pavyzdžiui, reguliariai rengti „apskritojų stalo“ susitikimus),
- remti regioninę (tradicinę) ekonominę apytaką, kuriai būdingi nedideli transporto atstumai,
- propaguoti regioninius bendruosius prekės ženklus siekiant bendrai perdirbti ir parduoti regioninius produktus ir paslaugas,
- remti kokybės užtikrinimą ir kokybės užtikrinimo sistemas, kurios svarbios sėkmingai produktų rinkodarai,
- skatinti išteklius ir klimatą tausojančią ekonominę veiklą,
- remti tikslinių žinių ir kompetencijos perdavimą amatų ir žemės ūkio įmonėms ir kitiems ekonominiams partneriams kaimo vietovėse,
- skatinti mokslinio tyrimo institutų ir pramonės partnerystę inovacijoms diegti, ypatingą dėmesį skiriant MVĮ skirtoms į taikomąją veiklą ir procesus orientuotoms inovacijoms,
- užtikrinti ir vystyti verslui palankią infrastruktūrą kaimo vietovėse (visų pirma plačiajuosčio ryšio infrastruktūrą),
- remti ekonominių ir socialinių partnerių priemones specialistų paklausai ateityje patenkinti,
- plėtoti viešuosius ryšius rengiant moksleivių ir gyventojų pažintinius vizitus į įmones,
- plačiau taikyti iniciatyvą LEADER, kad būtų daug labiau įtraukiamos įmonės ir didinamas ekonominis potencialas kaimo vietovėse,
- remti esamus MVĮ verslo mentorių tinklus, visų pirma siekiant skatinti bendradarbiavimą,
- kurti ir toliau plėtoti platformas, skirtas kaupti ir skleisti regionų vystymo ir kaimo vietovių ekonominių ir socialinių partnerių bendradarbiavimo geriausios praktikos pavyzdžius,
- remti kaimo regionus suteikiant jiems lankstų regioninį finansavimą.

2012 m. vasario 23 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽³⁾ Ten pat.